

Brussel, 24 januari 2013

Advies 2013/01

Uitgebracht op vraag van de minister van Zelfstandigen

Artikel 110, §1 van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen

Pensioen: de pensioenbonus/malus in het stelsel der zelfstandigen

De minister voor Zelfstandigen legt aan het Algemeen Beheerscomité 2 voorontwerpen van wet en 1 ontwerp van koninklijk besluit voor betreffende de pensioenbonus/-malus in het stelsel der zelfstandigen.

Het eerste voorontwerp van wet en het ontwerp van koninklijk besluit moderniseren de pensioenbonus voor zelfstandigen.

Het Comité brengt een positief advies uit over deze voorstellen tot modernisering die in het kader passen van de pensioenhervorming.

Het tweede voorontwerp van wet schaft de pensioenmalus af. Het Comité brengt een positief advies uit over deze maatregel.

Om mensen aan te moedigen langer te werken heeft de wet van 23 december 2005 betreffende het Generatiepact de pensioenbonus ingevoerd. Dit systeem bestaat naast een pensioenmalus die alleen maar bestaat in het stelsel van de zelfstandigen.

De huidige pensioenbonus eindigt op 1 december 2013. Het Regeerakkoord van 1 december 2011 (pagina 102) voorziet met name dat de pensioenbonus vóór 1 december 2012 zal worden geëvalueerd, met de bedoeling om zijn aansporend karakter te versterken. Deze evaluatie is met name door de Studiecommissie voor de Vergrijzing uitgevoerd¹ (de SCvV).

Het is in deze context dat het eerste voorontwerp van wet² en het ontwerp van koninklijk besluit³ die worden voorgelegd aan het Comité de pensioenbonus voor de zelfstandigen moderniseren.

Complementair daarmee legt de minister van Zelfstandigen het Comité een voorontwerp van wet voor dat de pensioenmalus afschaft⁴.

¹ Advies van de Studiecommissie voor de Vergrijzing, "Evaluatie van de pensioenbonus", van juni 2012

² Voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 23 december 2005 betreffende het generatiepact.

³ Ontwerp van koninklijk besluit tot uitvoering van artikel 3bis van de wet van 23 december 2005 betreffende het generatiepact.

⁴ Voorontwerp van wet tot wijziging van het KB van 30 januari 1997 betreffende het pensioenstelsel der zelfstandigen met toepassing van de artekelen 15 en 27 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels en van artikel 3, § 1, 4°,

Deze teksten liggen in de lijn van de hervorming van het vervroegd pensioen.

1. De hervorming van het vervroegd pensioen

Tot 2012 konden de zelfstandigen hun vervroegd pensioen nemen vanaf 60 jaar en op voorwaarde dat zij ten minste een loopbaan van 35 jaar hadden.

Vanaf 2013 worden de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voor het verkrijgen van een vervroegd pensioen progressief verhoogd:

Jaar	Leeftijd	Loopbaanjaren	Bijzondere voorwaarden
2013	60,5 jaar	38 jaar	60 jaar, indien 40 loopbaanjaren
2014	61 jaar	39 jaar	60 jaar, indien 40 loopbaanjaren
2015	61,5 jaar	40 jaar	60 jaar, indien 41 loopbaanjaren
2016 (definitief stelsel)	62 jaar	40 jaar	60 jaar, indien 42 loopbaanjaren 61 jaar, indien 41 loopbaanjaren

2. Het huidig systeem van pensioenbonus/-malus

A. De pensioenbonus

De pensioenbonus verhoogt het pensioen van de zelfstandige die enerzijds de leeftijd van 62 jaar bereikt heeft of een beroepsloopbaan van minstens 44 kalenderjaren bewijst, en die anderzijds zijn beroepsactiviteit voortzet.

Het bedrag van de bonus aan de huidige index is 179,2 € per kalenderkwartaal dat men langer actief is gebleven.

B. De pensioenmalus

Voor de hervorming van het vervroegd pensioen konden de zelfstandigen een vervroegd rustpensioen aanvragen vanaf 60 jaar op voorwaarde dat men een loopbaan van 35 jaar had. Als de zelfstandige geen loopbaan van 42 jaar bereikt had, werd het pensioenbedrag verminderd worden met:

- 25% wanneer men op pensioen gaat tussen 60 en 61 jaar;
- 18% wanneer men op pensioen gaat tussen 61 en 62 jaar;
- 12% wanneer men op pensioen gaat tussen 62 en 63 jaar;
- 7% wanneer men op pensioen gaat tussen 63 en 64 jaar;
- 3% wanneer men op pensioen gaat tussen 64 en 65 jaar.

De pensioenmalus is vanaf 2013 afgeschaft voor de zelfstandigen die hun pensioen op 63 jaar opnemen of die een loopbaan hebben van 41 jaar (als ze hun pensioen opnemen voor 63 jaar).

Op basis van deze laatste maatregelen en als gevolg van de hervorming van het vervroegd pensioen, is voorzien dat de malus vanaf 2016 alleen maar van toepassing zou zijn in geval het pensioen opgenomen wordt tussen 62 en 63 jaar (12%).

3. De hervorming van de pensioenbonus

A. Het ontwerp tot modernisering van de pensioenbonus

Het eerste voorontwerp van wet en het ontwerp van koninklijk besluit die aan het Comité voorgelegd worden wijzigen het mechanisme van de pensioenbonus. Deze wijziging is van toepassing vanaf 1 januari 2014 en voor de perioden die gepresteerd worden vanaf 2014. De huidige modaliteiten van de bonus blijven van toepassing voor de perioden die gepresteerd worden voor 1 januari 2014.

Deze bepalingen wijzigen eerst en vooral de referentieperiode gedurende dewelke de bonus in rekening zal worden gebracht.

Deze periode zal aanvangen:

- ten vroegste vanaf de 1ste dag van het 4de kwartaal volgend op het kwartaal waarin de zelfstandige ten vroegste een vervroegd rustpensioen had kunnen opnemen;
- ten laatste vanaf de 1ste dag van het kwartaal volgend op datgene waarin de zelfstandige de leeftijd van 65 jaar bereikt.

Deze periode zal eindigen op de laatste dag van het kwartaal voorafgaand aan datgene waarin het rustpensioen van de zelfstandige daadwerkelijk en voor de 1ste maal ingaat.

Wanneer de referentieperiode aanvangt op de eerste dag van het kwartaal dat volgt op dat waarin de zelfstandige 65 jaar wordt, zal de bonus maar toegekend worden indien de zelfstandige een loopbaan van minstens 40 kalenderjaren bewijst.

De bepalingen voeren een progressieve bonus in. Deze bonus bedraagt⁵:

- 117 € per kwartaal voor de eerste 4 kwartalen van de referentieperiode;
- 132,6 € per kwartaal voor de periode van het 5de tot het 8ste kwartaal van de referentieperiode;
- 148,20 € per kwartaal voor de periode van het 9de tot het 12de kwartaal van de referentieperiode;
- 163,8 € per kwartaal voor de periode van het 13de tot het 16de kwartaal van de referentieperiode;
- 179,4 € per kwartaal voor de periode van het 17de tot het 20ste kwartaal van de referentieperiode;
- 195 € per kwartaal vanaf 21 kwartalen van de referentieperiode.

Deze bedragen zijn geïndexeerd.

De bonus wordt pas toegekend vanaf de datum waarop het rustpensioen daadwerkelijk en voor de eerste maal ingaat. Hij is slechts betaalbaar wanneer het rustpensioen uitgekeerd wordt. De bonus is een niet-overdraagbaar en onverdeelbaar voordeel.

De bonus wordt niet in aanmerking genomen voor de toepassing van de cumulregels van een rustpensioen en een overlevingspensioen.

Momenteel wordt het overlevingspensioen verhoogd met een bonus wanneer de overleden echtgenoot bij zijn overlijden voldoet aan de voorwaarden voor de toekenning van een bonus. De nieuwe bepalingen voorzien dat het overlevingspensioen slechts met een bonus

⁵ Wanneer de referentieperiode aanvangt voor de 1ste januari 2014, worden de kwartalen die zich in de referentieperiode bevinden en voorafgaan aan 2014, meegerekend om het bedrag van de pensioenbonus per kwartaal te berekenen.

zal verhoogd worden voor zover de overleden echtgenoot bij zijn overleden daadwerkelijk van een rustpensioen en een bonus genoot (toegekend overeenkomstig de huidige regels, d.w.z. overeenkomstig het artikel 3 van het KB van 25 februari 2007) of als hij er voordien van genoten had.

B. Standpunt van het Algemeen Beheerscomité

Rekening houdend met de uitdaging van de vergrijzing van de bevolking, was een hervorming van de pensioenen onvermijdelijk.

Het Comité meent dat de wijziging van de pensioenbonus, en de verstrenging van de toekenningsvoorwaarden van de bonus, zich integreren in de hervorming van de pensioenen. Immers, vanaf het moment dat men de toekenningsvoorwaarden van het vervroegd pensioen wijzigt, moet men de pensioenbonus wijzigen zodat deze zijn aansprekend karakter zou kunnen behouden.

Bovendien is de hervorming van de bonus noodzakelijk opdat de pensioenhervorming volop effect zou kunnen ressorteren.

Deze koppeling wordt geïllustreerd door de Studiecommissie voor de Vergrijzing (de SCvV). Zo wordt in het jaarverslag⁶ opgemerkt (pagina 62 en verder, tabel 27) dat de "pensioenhervorming de uitgaven in de zelfstandigenregeling vermindert, behalve op zeer lange termijn, wanneer de stijging van het gemiddeld pensioen de daling van het aantal gerechtigden overtreft. In vergelijking met een scenario zonder hervorming is de daling van de uitgaven eerst relatief gematigd (-0,1% in 2014), vervolgens sterker (-0,5% in 2020) en nadien opnieuw kleiner (-0,1% in 2030). In 2060 veroorzaakt de pensioenhervorming in de zelfstandigenregeling een lichte toename van de kosten (+0,5%)."

Effecten van de pensioenhervorming in het stelsel van de zelfstandigen – verschil in % met een scenario zonder hervorming						
	2014	2016	2018	2020	2030	2060
Pensioenuitgaven	-0,1	-0,5	-0,4	-0,5	-0,1	0,5
Aantal gepensioneerden	-0,3	-0,8	-0,8	-1,1	-1,2	-1,0
Gemiddeld pensioen	0,2	0,3	0,4	0,6	1,1	1,5
Waarvan effect van de hervorming op de bonus	0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3
Waarvan effect van de malus hervorming	0	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5

Deze effecten houden geen rekening met een wijziging van de toekenningsvoorwaarden van de pensioenbonus. Indien de SCvV een verstrenging van de toekenningvoorwaarden van de bonus integreert (62 jaar en 40 loopbaan jaren), dalen de reële uitgaven in de zelfstandigenregeling ook op lange termijn (-4% in 2060 i.p.v. +0,5%).

Het Comité meent ook dat de invoering van een progressieve bonus aantrekkelijker is voor de mensen die een zeer lange loopbaan hebben.

Rekening houdend met wat voorafgaat, brengt het Comité een positief advies uit over het eerste voorontwerp van wet en het ontwerp van koninklijk besluit dat werd voorgelegd.

⁶ Jaarlijks Verslag van Studiecommissie voor de vergrijzing – oktober 2012

Het Comité brengt echter 3 technische opmerkingen naar voor:

- Lid 2, §2 van het artikel 2 van het voorontwerp van wet moet als volgt gewijzigd worden: "*In afwijking van het eerste lid kan de Koning, ... de voorwaarden bepalen waaronder de bepalingen van artikel 3 van deze wet en van zijn uitvoeringsbesluit van toepassing blijven op de pensioenen die na 31 december 2013 daadwerkelijk en voor de eerste maal ingaan*".
- Het artikel 2 van het ontwerp van koninklijk besluit moet in die zin gewijzigd worden: "*Onder voorbehoud van artikel 7 blijven de bepalingen van het artikel 3 van de wet van 23 december 2005 betreffende het generatiepact en van het koninklijk besluit van 25 februari 2007 van toepassing voor de tijdvakken die vóór 1 januari 2014 gepresteerd werden in de hoedanigheid van zelfstandige*".
- Aan het artikel 3, §2 lid 2 van het ontwerp van koninklijk besluit moeten de woorden "van beroepsbezigheid als zelfstandige"⁷ geschrapt worden. Deze schrapping is enerzijds coherent met de definitie van de referterperiode (deze referterperiode beoogt niet de perioden van beroepsbezigheid), en maakt het anderzijds mogelijk om rekening te houden met de gemengde loopbanen.

4. De afschaffing van de pensioenmalus

Het tweede voorontwerp van wet dat voorgelegd wordt aan het Comité schaft de pensioenmalus vanaf 2014 af voor de pensioenen die daadwerkelijk en voor de 1ste maal ingaan op 1 januari 2014.

Het Comité meent dat als de pensioenhervorming, rekening houdend met de budgettaire situatie, verder zou moeten gaan, de instelling van een combinatie pensioenbonus/malus in alle stelsels van de sociale zekerheid nodig is.

Anderzijds meent het Comité dat het huidige systeem van de malus dat alleen voor de zelfstandigen bestaat, discriminerend is. Bovendien zal de maatregel, ten gevolge van de hervorming van het vervroegd pensioen, op termijn alleen maar van toepassing zijn op de personen die hun pensioenen op 62 jaar nemen en een loopbaan van 40 jaar hebben. Rekening houdend met deze nieuwe regels betreffende het vervroegd pensioen zouden in de praktijk nog slechts een zeer klein aantal mensen bij de malus betrokken zijn; de sanctie voor deze personen zou daarentegen zeer hoog blijven: 12% van hun pensioen..

Rekening houdend met wat voorafgaat brengt het Comité een positief advies uit over deze maatregel.

Namens het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen, op 24 januari 2013:

Muriel GALERIN
Secretaris

Jan STEVERLYNCK
Voorzitter

⁷ Wanneer de in artikel 1, 11° bedoelde referterperiode vóór 1 januari 2014 aanvangt worden de kwartalen van **beroepsbezigheid als zelfstandige** in de referterperiode die gelegen zijn vóór 1 januari 2014 meegerekend om het in vorig lid bedoelde bonusbedrag per kwartaal te bepalen.